

Het broedseizoen 1992 van de Purperreiger in Nederland

Henk van der Kooij

Het verloop van het broedseizoen 1992 is verheugend geweest. Het aantal nesten was beduidend hoger dan in 1990 en 1991. Dit komt waarschijnlijk vooral door een goed overwinteringsseizoen in tropisch West-Afrika. Het is en blijft boeiend om steeds weer te ervaren hoe vrijwel elke kolonie in een landelijke af- of toename deelt. Al zij het wel in verschillende mate.

Bovendien geldt voor het broedseizoen van 1992 dat het een vruchtbaar seizoen is geweest. In verschillende kolonies kwamen veel grote legfels voor en in de nazomer zijn veel vliegvlugge jongen waargenomen.

Friesland

De noordelijkste broedprovincie herbergde in 1992 minimaal tien nesten. De twee belangrijkste broedgebieden waren de Oude Venen (Alde Feanen) en De Deelen. Helaas zijn van gebieden als Rottige Meenthe en Brandemeer geen totaalgegevens bekend. De raming van het aantal broedparen in Friesland zal, doordat de Purperreiger hier in kleine kolonies broedt in moeilijk te inventariseren moerasgebieden, altijd wel een minimumschatting blijven.

De nestgegevens van 1992 zijn samengevat in tabel 2.

Noord-Holland

De luchtelling boven het Naardermeer vond plaats op 30 juni. Het zicht was goed en dank zij de droge zomer waren de nesten fraai wit bescheten en zodoende goed zichtbaar. De inventarisatie leverde 44 à 46 nesten op (W. Fokkema en W.J.R. de Wijs). Ruim 70% van de nesten lag in de oeverzone van de Veertig Morgen. Met de stijging van het aantal broedparen, circa 20%, is het aantal vestigingen ook toegenomen. Verspreid broeden blijft geboden. De aanwezigheid van de Vos staat de Purperreiger geen massaal bij elkaar broeden toe.

Blotop van de Purperreiger in de Westbroekse Zodden, 10 april 1992.
Foto: Bert Bos.

Overijssel

De aantalsgegevens spreken voor zich. De kolonie bij het Zwarte Meer was met 36 nesten de grootste kolonie in de Kop van Overijssel. Voor zover bekend is het de laatste decennia nooit voorgekomen dat het aantal broedparen hier duidelijk groter was dan in De Weerribben en De Wieden.

Het voordeel van het Zwarte Meer is dat de Vos zich in het dichte riet niet gauw zal vestigen. In De Wieden en meer nog in De Weerribben beïnvloedt de Vos als grondpredator door zijn aanwezigheid het voorkomen van de Purperreiger. Dit verschil vergroot de waarde van het broedgebied bij het Zwarte Meer.

Het broedpatroon in De Weerribben was gelijk aan dat van vorige jaren: enkele kleine vestigingen verspreid over het gebied (D. Woets).

De nesten in De Wieden zijn geteld in de winter. Het aantal viel tegen. R. Veldkamp vond wel een fraaie vestiging van dertien nesten, doch diverse andere oude broedplaatsen waren onbewoond.

Utrecht

De heer J. van Bergeijk vond eind mei bij de Loenderveensche Plassen één nest met drie eieren en vermoedde de aanwezigheid van nog een paar.

Tabel 1 vermeldt in welke andere Utrechtse gebieden de Purperreiger heeft gebroed (Bert Bos, Staatsbosbeheer). In de meeste vestigingen was het aantal broedparen groter dan in 1991.

De belangrijkste vestiging was die in de oeverlanden van Breukeleveen. De heer P. Bakker en schrijver dezes hebben deze kolonie op 19 mei bezocht. Het inventarisatieresultaat was zes nesten.

Op 30 juni hebben Fokkema en De Wijs behalve het Naardermeer ook deze kolonie 'bevolgen'. Ze telden acht nesten.

P. Bakker heeft de kolonie in januari 1993 nog een keer geteld en vond toen dertien nesten en een drietal restanten van oude nesten. Dus beduidend meer dan de luchtelling! Deze gegevens bevestigen de indruk dat een kolonie met

nesttype		1989	1990	1991	1992
Friesland					
Oude Venen	S	5	7/8	2/3	3/5
De Deelen	R	2	2	2	6
Rottige Meenthe	R	>2	0/1	0/1	1
Brandemeer	R	2	0	0	?
Overijssel					
De Weerribben	R	13	7	3	8
De Wieden	D?	>7	18	17	15/20
Zwarte Meer (O.)	R	15	10	17	36
Zwarte Meer (W.)	R	12	2/4	7/8	0
Noord-Holland					
Naardermeer	R	30	c.40	35/39	44/46
Utrecht					
Loenderveensche Plassen	R	16	1	1	1/2
Breukeleveensche Plassen	D	+	+	6/7	13
Tienhovensche Plassen	R	2	2	1	0
Molenpolder	R	2	2/4	1	4/5
Westbroekse Zodden	R	0	0	2/3	3/4
Zuid-Holland					
Nieuwkoop	S	122	121	87	114
Ameide	R	18	5	13	19
Kinderdijk	R	8	6	9	7/8
Leerdam	S	22	22	10	16
Totaal		± 285	± 245	± 215	± 300

Tabel 1. Overzicht van de kolonies, gerangschikt naar provincie.

+ =broedvogel in onbekend aantal; 0=0 broedparen; R=rietnesttype; D=drijftlinestype; S=struweelnesttype

struiknesten vanuit de lucht niet goed is te tellen. Wat takken boven het nest maken een nest vanuit de lucht al veel moeilijker waarneembaar. Het verschil tussen 19 mei en het eindresultaat komt doordat er ná 19 mei altijd nog Purperreigers tot broeden komen. Nieuwe broedparen kunnen zich nog vestigen in de eerste helft van juni.

Zuid-Holland

De reigerkolonies bij Nieuwkoop en Noorden zijn geïnventariseerd op 11 en 12 juni. De twee vestigingen onder Nieuwkoop, Koeiensloot (Ronde Bosje) en Oudevaart telden respectievelijk tien en dertien nesten (W.J. Wansinck en W.M. van der Zwet). Ze lagen in moeilijk te doorworstelen

*Aronia*struweel op gemiddeld bijna drie meter hoogte. De 'hoofdkolonie' in De Pot is geteld op 12 juni (M. Huyser, H. van der Kooij, N.J. Smit en J.W. Wansinck). Het totale aantal nesten was 91 stuks.

Schrijver dezes heeft in het broedseizoen van 1992 de kolonie in De Pot regelmatig bezocht. De indruk bestaat dat er momenteel in De Pot ten gevolge van de successie van de vegetatie niet voldoende nestelgelegenheid is voor een (veel) grotere kolonie. Hopelijk kan door kleinschalige ingrepen in de bosvegetatie het oppervlak van voor de Purperreiger geschikt broedstruweel worden vergroot.

De getallen van de kolonies Ameide (inventari-

nestplaats (De Deelen)	nesth.(cm)	n	nestboom (Oude Venen)	(n)	nesthoogte (cm)
Waterriet	± 70	3	Grauwe Wilg	2	± 113
Pluimzegge	± 80	1*	Zwarte Els	1	± 200
restant Wilg	± 50	1*			
Rietvegetatie	± 70	1*			
gem.hoogte	± 68				± 138

Tabel 2. Nestgegevens van negen paren: zes in De Deelen (P.Schapler, Staatsbosbeheer) en drie in de Oude Venen (A. Ferwerda, It Fryske Gea). (* = tussen waterriet en drijftlinvegetatie in, zeer slecht begaanbaar; n = aantal nesten).

De nesten van De Deelen worden op het nest 'restant wilg' na gerekend tot het rietnesttype (=R). Het wilg nest valt onder het drijftlinestype (=D). De boomnesten van de Oude Venen worden tot het struweelnesttype (=S) gerekend. De lage nestligging hangt samen met het feit dat deze nesten vooral boven water lagen.

broedparen	?	0/1-1	2-5	6-10	11-25	26-50	≥ 50	totaal
1989	2	0	6	1	6	1	1	16-17
1990	1	1-2	4	4	2	1	1	14-15
1991		3-5	3-4	4	3	1	1	16-17
1992	1	1	3	4	3	2	1	± 16

Tabel 3. Overzicht van de getelde broedparen van de Purperreiger van 1989 tot en met 1992.

Purperreigerkolonie in struweel op een hoogte van 3 à 3,5 meter, Nieuwe Zuiderlingedijk, juni 1992. Foto: Myriam van Vliet.

seerders P. van de Bogert, R.F. den Breejen, A. Horden, H. Manschot, T. Quekel), Leerdam (J.M. van Heinigen, M. Huyser en H. van der Kooij) en Kinderdijk (G. Hoek) behoeven nauwelijks toelichting. De aantallen waren stabiel of lagen beduidend hoger dan in 1991. Alleen moet worden vermeld dat er bij Leerdam, evenals in 1990, een solitair broedgeval was buiten de kolonie langs de Linge (mededeling van W. Rook, waarnemer G.H.J. de Kroon). Dit broedpaar is bij de kolonie van Leerdam opgeteld.

In 1992 herbergden de drie belangrijkste broedgebieden, namelijk het Nieuwkoopse plassenengebied, het Naardermeer en Zwarte Meer (O.) 194/196 nesten oftewel wel circa 65% van het totaal.

De verdeling van het aantal broedparen over de twee hoofdnesttypen 'Riet' en 'Struweel' was ongeveer gelijk aan die van 1991. Ongeveer 45% van de nesten behoorde tot het rietnest- en ongeveer 45% tot het struweelnesttype. De resterende 10% betrof nesten van het drijftilnesttype

Hoog opgaand geboomte en wilgestruweel in de kolonie aan de Nieuwe Zuiderlingedijk, juni 1992. Foto: Myriam van Vliet.

Discussie

Het aantal nesten lag in 1992 ten opzichte van 1991 bijna 40% hoger! Het totale aantal broedgebieden is vrij constant (zie tabel 3) en bedraagt ongeveer zestien. Het Nieuwkoopse plassenengebied is veruit het belangrijkste broedgebied met in 1992 bijna 40% van het totale aantal geschatte broedparen in Nederland.

of waren nesten waarvan het nesttype niet was bekend.

Tot slot

Een goed purperreigerbroedseizoen ligt achter ons. Aan iedereen die heeft meegewerkt of geïnventariseerd, hartelijk dank.

Correcties en aanvullingen op dit artikel zijn van harte welkom.

■ Ir. H. van der Kooij, Groenendaal 8, 4041 XX Kesteren, 08886 - 2234.